

ABD/İSRAİL-İRAN SAVAŞININ İRAK'A YANSIMALARI

Feyzullah Tuna Aygün
ORSAM Irak Çalışmaları Koordinatörü

ABD/İsrail'in 28 Şubat 2026 tarihindeki İran'a yönelik saldırıları sonucunda tırmanan savaş, Irak'ı doğrudan savaşın tarafı hâline getirmese de Irak'ı savaşın güvenlik, siyaset ve ekonomi alanlarındaki etkilerine en açık sahalardan biri hâline getirmektedir. İran ile yaklaşık 1.600 kilometre sınıra sahip olan Irak'ın bu süreçteki kırılganlığı, yalnızca coğrafi yakınlığından kaynaklanmamaktadır. Ülkedeki ABD askeri varlığı, İran'a yakın Şii milislerin yaygınlığı, karar alma mekanizmalarındaki parçalanma ve petrol gelirlerinin Basra Körfezi hattına bağımlılığı, Irak'ı bölgesel gerilimin en hızlı yansıdığı alanlardan biri yapmaktadır. Bu nedenle savaşın Irak'a etkisi,

doğrudan cepheye dönüşme ihtimalinden çok, Irak topraklarının dolaylı misilleme ve mesajlaşma sahasına dönüşmesi, iç siyasi dengelerin sarsılması ve ekonomik kırılganlıkların daha görünür hâle gelmesi üzerinden okunmalıdır. Dolayısıyla ABD/İsrail-İran savaşı, Irak'ın mevcut yapısal sorunları daha da derinleştiren çok boyutlu bir baskı üretmektedir.

GÜVENLİK BOYUTU

Güvenlik boyutunda ilk dikkat çeken eğilim, Irak topraklarının doğrudan işgal ya da geniş çaplı düzenli savaş alanı olmaktan ziyade dolaylı mesajlaşma, misilleme ve cay-

Irak'ın temel güvenlik sorunu, tek bir aktörün ülkeyi topyekûn savaşa sürüklemesinden çok, savaşın her kampının Irak sahasında kendi hedeflerine sahip olmasıdır. Böyle bir durum, askerî üsler, lojistik hatlar, milis üslenmeleri ve yabancı güçlerin varlığı üzerinden karşılıklı mesajlaşma ve misilleme üretmektedir.

dırcılık gösterisinin sahasına dönüşmesidir. Bu durum, Irak açısından son derece kritik bir risk oluşturmaktadır. Zira savaşın taraflarının ikisi de Irak içindeki farklı askeri varlıkları hedef almaktadır. Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ve Bağdat'taki ABD varlıkları Şii milisler açısından hedef niteliği taşıırken diğer vilayetlerde ise Şii milis yapıları ABD/İsrail tarafından hedef alınmaktadır. Bu nedenle Irak'ın temel güvenlik sorunu, tek bir aktörün ülkeyi topyekûn savaşa sürüklemesinden çok, savaşın her kampının Irak sahasında kendi hedeflerine sahip olmasıdır. Böyle bir durum, askerî üsler, lojistik hatlar, milis üslenmeleri ve yabancı güçlerin varlığı üzerinden karşılıklı mesajlaşma ve misilleme üretmektedir.

Bölgesel savaşın oluşturduğu denklemde Irak'taki Şii silahlı grupların niteliği ayrıca önem kazanmaktadır. Bu milis gruplar, İran ile ilişkisine ek olarak Irak'ın güvenlik, siyaset ve ekonomi alanlarında yer alan aktörlerdir. Dolayısıyla bu milis gruplar; yerel hesapları, kurumsal bağları ve otonom hareket kabiliyetleri bulunan hibrit aktörler olarak değerlendirilebilir.

28 Şubat'ın ardından hedef alınan yapılar içinde özellikle Ketaib Hizbullah, Hareket Babilyun ve Asaib Ehl el-Hak

öne çıkmıştır. Bununla birlikte sahadaki değişim, ana omurga yapılar yerine gölge milis aktivitelerindeki artış ve dönüşüm üzerinden gerçekleşmektedir. Başka bir ifadeyle kriz derinleştikçe açık saldırı biçimlerinden ziyade inkâr edilebilir, parçalı ve düşük yoğunluklu eylemler daha belirgin olarak kullanılmaktadır. Bu da Bağdat hükümetinin kriz yönetimini zorlaştırmaktadır. Zira hükümet, bir yandan çatışmanın Irak'a taşınmasını engellemeye çalışırken diğer yandan devlet içine kısmen entegre olmuş ama tam anlamıyla denetlenemeyen silahlı ağlarla karşı karşıya kalmaktadır.

SIYASİ BOYUT

Siyasi düzlemde savaşın Irak'a en önemli yansımalarından biri, kırılğan olan karar alma mekanizmalarının daha da parçalanma riskiyle karşı karşıya kalmasıdır. Resmî devlet çizgisi, Irak'ı bölgesel savaştan uzak tutma, taraf olmama ve ülke topraklarının saldırı ya da misilleme alanına dönüşmesini engelleme yönündedir. Başbakan Muhammed Şiya es-Sudani hükümetinin temel önceliği de bu dengeyi korumaktır. Ancak sahada özellikle ABD varlıklarını ve IKBY'deki hedefleri vuran İran yanlısı gölge milis eylemleri ile hükümetin Irak'ı çatışma dışında tutmaya çalışan çizgisi

arasında belirgin bir ayrışma oluşmaktadır. Bu ayrışma, yalnızca güvenlik politikası dışında Bağdat'taki siyasi denge üzerinde de etkili olmaktadır. Zira hükümet kurma sürecindeki kırılğan olan siyasi denklemler, savaşın oluşturduğu baskı altında daha da dengesiz hâle gelmesi mümkündür. Dolayısıyla devletin tarafsızlık ve denge arayışı ile sahadaki İran yanlısı aktörlerin angajman biçimleri arasındaki mesafe büyüdükçe Bağdat'taki iç siyasi gerilim de derinleşmektedir.

Bu çerçevede Şii Koordinasyon Çerçevesi içindeki dengeler de yeniden önem kazanmaktadır. Dışarıdan bakıldığında Şii alan çoğu zaman yekpare bir blok gibi algılsa da gerçekte burada önemli görüş ayrılıkları, farklı öncelikler ve rekabet hatları bulunmaktadır. Savaş koşulları bu alandaki ayrışmayı tetiklemektedir. Bir tarafta İran yanlısı ve bölgesel angajmanı önceleyen çizgi, diğer tarafta ise Irak'ı dengede tutmayı önceleyen, devlet merkezli hareket etmeyi tercih eden aktörler bulunmaktadır. Bu nedenle ABD/İsrail-İran savaşı, Irak'taki Şii siyaseti tek merkezde toplamak yerine Şiiiler arasındaki iç meseleyi daha belirgin hâle getirmekte ve mevcut ayrımları derinleştirmektedir.

İKBY'YE YANSIMASI

İrak'ın kuzeyindeki İKBY ve Kürt siyaseti de bu bölgesel savaşın dışında kalmamaktadır. İKBY içindeki başlıca aktörler olan Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB), savaşın doğrudan hedefi olmadan yeni güç dengeleri içinde konum almaya çalışmaktadır. Bununla birlikte İKBY içindeki iç ayrışma da bu süreçte daha görünür hâle gelmektedir. Erbil merkezli KDP çizgisi, ABD ile ilişkilerini koruma arayışı ile İran'ı gereksiz biçimde karşısına almama ihtiyacı arasında hassas bir denge gözetmektedir. Süleymaniye merkezli KYB ise İran ile mevcut ilişkilerini terk etmeden ABD ile ilişkisini korumaya çalışmaktadır.

Bununla birlikte genel tabloda hem KDP hem de KYB, çatışmanın İKBY sahasına taşınmasını ve bölgenin doğrudan savaşın etkilerine maruz kalmasını istememektedir. Buna rağmen bölgedeki ABD varlıkları ve diğer alanlar İran'a yakın milisler tarafından hedef alınmıştır. İran tarafından ise İranlı Kürt grupların kampları vurulmuştur. Zira hem KDP hem de KYB farklı bağlantılara ve farklı pozisyonlara sahip olsa da savaşın ekonomik, güvenlik ve siyasi maliyetlerinin İKBY'yi zayıflatacağının farkında hareket etmektedir.

Genel tabloda hem KDP hem de KYB, çatışmanın İKBY sahasına taşınmasını ve bölgenin doğrudan savaşın etkilerine maruz kalmasını istememektedir.

EKONOMİK BOYUT

Ekonomik boyut ise Irak açısından belki de en yapısal kırılganlık alanıdır. Irak ekonomisi büyük ölçüde petrol gelirlerine dayanmaktadır. Kamu harcamaları, maaş sistemi ve bütçe dengesi büyük ölçüde petrol ihracatının sürekliliğine bağlıdır. Irak'ın merkezi bütçesini besleyen gelirlerin yaklaşık yüzde 85'i Basra Körfezi üzerinden gerçekleşen petrol ihracatına dayanmaktadır. Bu nedenle Hürmüz'de yaşanan aksama, Irak devletinin mali işleyişini, kamu harcamalarını ve siyasi istikrarını doğrudan etkileyebilecek stratejik bir sarsıntı anlamına gelmektedir. Irak'ın alternatif ihracat güzergâhlarının sınırlı olması, bu bağımlılığı daha da kritik hâle getirmektedir.

Savaşın uzaması veya Hürmüz çevresindeki risklerin artması durumunda petrol seviyatında gecikme, enerji piyasalarında dalgalanma ve bütçe planlamasında belirsizlik gibi sonuçlar ortaya çıkabilir. İlk bakışta yüksek petrol fiyatları Irak için avantaj gibi görülse de filen ihracat akışının aksaması ve güvenlik risklerinin yükselmesi, bu olası fiyat avantajını sınırlayabilir. Nitekim Irak'ın petrol satamama riski nedeniyle üretimini düşürmek zorunda kaldığına ilişkin değerlendirmeler de bu kırılganlığı göstermektedir. Irak'taki yaygın spekülasyonlara göre mevcut sürecin 25 günü aşması halinde memur maaşlarının ödenme-

sinde de ciddi zorluklar ortaya çıkacaktır. Bunun yanında resmî açıklamalarda sebep açık biçimde ortaya konmasa da ülkede elektrik kesintileri yaşanmış olması, savaşın ekonomik ve altyapısal etkilerinin günlük hayata da yansımaya başladığını göstermektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak ABD/İsrail-İran savaşı, Irak'ı doğrudan savaşın tarafına dönüştürmese de ülkeyi çok boyutlu bir kırılganlık alanına çevirmektedir. Güvenlik boyutunda Irak toprakları karşılıklı mesajlaşma, misilleme ve caydırıcılık üretiminin sahasına dönüşürken siyasi boyutta hükümetin çatışmayı dışarıda tutma çabası ile İran yanlısı silahlı grupların eylemleri arasındaki ayrışma daha görünür hâle gelmektedir. Bu durum, devlet otoritesini aşındırmanın ötesinde Şii siyasi alan içindeki farklı öncelikleri ve kırılganları da derinleştirmektedir. İKBY'de ise KDP ve KYB, savaşın bölgeye taşınmasının doğuracağı güvenlik, ekonomi ve siyasi maliyetleri sınırlamaya çalışmaktadır. Ekonomik açıdan bakıldığında ise Basra Körfezi ve Hürmüz hattına bağımlılık, Irak'ı petrol gelirleri, bütçe dengesi, maaş ödemeleri ve enerji arzı bakımından dış şoklara açık hâle getirmektedir. Dolayısıyla Irak açısından temel mesele, tarafı olmadığı bir çatışmanın etkilerini ne ölçüde yönetebileceği ve bu süreçte devlet kapasitesini ne kadar koruyabileceğidir. ■